Postfață, p. 665) ne asigură că lucrarea este un „instrument de lucru pentru orice om de cultură specializat, chiar și pentru specialistul în materie...". După părerea noastră, multe titluri din *Dicționar* trebuie utilizate și citite cu precauție, iar lucrarea ar necesita o nouă ediție într-adevăr rescrisă și revăzută.

MIRON CIHÓ

JOHN BOARDMAN,

GRECII DE PESTE MĂRI. COLONIZAREA GREACĂ ȘI COMERȚUL TIMPURIU

Traducere de Maria Alexandrescu Vianu și Petre Alexandrescu
Introducere, note, Dosar pentru Marea Neagră și glosar de Petre Alexandrescu,
Editura Meridiane, București, 1988, 447 p., 317 figuri

Prestigioasa noastră editură, Mediriane, a oferit nu de mult (în cadrul Bibliotecii de artă nr. 480, Seria: arte și civilizații) încă o traducere a unei excelente lucrări: *Grecii de peste mări* aparținînd profesorului *Boardman*, operă care încă la vremea apariției primei ediții a fost primită deosebit de favorabil de către specialiști (în acest sens trimitem la recenzie lui E. J. Jonkers, în *Bibliotheca Orienthalis*, Leiden, XXIV, 1967, No. 1/2, pp. 99—100). Personalitatea autorului a fost reliefată și prezentată de traducători în *Notă asupra ediției* (pp. 38—40). J. Boardman este un vechi cunoscător al cercetărilor arheologice din țara noastră, fiind familiarizat în special cu investigațiile întreprinse la Histria (v. *Cuvînt inainte pentru ediția în limba română*, pp. 41—42), beneficiind și de sfaturile specialiștilor români în elaborarea prezentei ediții (anul de apariție: 1980).

Scopul urmărit de autor în această sinteză clară a fost fixat încă în *Prefață* (p. 44): „Vom cerceta... dovezile materiale ale prezenței grecilor pe pămînt străin — relațiile și influențele lor asupra populațiilor aborigene, precum și influența acestor populații asupra lor". Ea studiază raporturile dintre greci și barbari pînă în anul 480 î.e.n., punînd mare accent asupra urmelor materiale, adică pe cît posibil avem de-a face cu o lucrare de arheologie pură, logic scrisă prin intermediul unui limbaj cîteodată chiar captivant. La prima vedere *Grecii de peste mări* ar trata numai problematica colonizării, dar parcurgerea cărții motivează pe deplin afirmațiile lui Boardman (*Prefață*, pp. 43—44): „prin acțiuni peste mări le înțelegem atît pe acelea care au drept scop mărturisit întemeierea de colonii, cît și pe cele pur comerciale, finalizate sau nu prin stabilirea unor puncte de negoț". În acest cadru și context se afirmă cu claritate faptul că grecii au fost „civilizatorii" Europei de nord și de vest: „în vest și nord au avut rolul de a răspîndi învățătura pe care au deprins-o în răsărit și sud" (p. 46).

https://biblioteca-digitala.ro / https://mtariicrisurilor.ro

Lucrarea are următoarele capitole: I. *Natura documentelor*, II. *Premisele*, III. *Aventura răsăriteană*, IV. *Grecii în Egipt*, V. *Italia, Sicila și Occidentul*, VI. *Nordul și Marea Neagră*.

Din punctul de vedere al epilogului, capitolul IV este deosebit de instructiv. Raporturile greco-egiptene au fost analizate în ultimul timp și de către egiptologi. De la apariția lucrării lui Boardman au avut loc și o serie de alte săpături în Egipt și zona mediteraneană, în cursurile cărora au fost descoperite multe materiale arheologice care atestă relațiile greci-egiptene pînă în sec. V î.e.n. Dintre acestea am dori să amintim numai două: la *Marsa Matrouh* (unde a avut loc o misiune a Universității Pensylvania, conduse de *D. White;* teritoriul în cauză putea servi ca escală pentru comerțul maritim între Cipru, Creta și Delta Nilului în sec. XIV î.e.n., cf. J. Leclant, G. Clerc, în *Orientalia*, LVI, 1987, pp. 293—294) și la *Lefkandi* (Eubea; săpături anglo-grecești, fiind învestigate morminte aparținînd sec. X—IX î.e.n., cu multe piese de origine egipteană, cf. J. Leclant, G. Clerc, în *Orientalia*, LII, 1983, pp. 539 și LVI, 1987, p. 385).

În contextul celor afirmate de autor și noi putem servi ca un exemplu românesc. Mai concret: printre multe piese egiptene antice aflate în posesia unor instituții românești se află și o statuetă funerară aparținînd unui oarecare *Uah-ib-Re-em-akhet*, care era de origine greacă. Personajul era fiul lui *Alexicles* și *Zenodete* (cf. J. Quegebeur, în *Phoenix*, 22, 1976, p. 50). Gravorii antici au avut dificultăți în transcrierea egipteană a numelui mamei: Zenodete. Astfel, pe sarcofagul lui apare *Snttj*, pe vasele canopi *Sntj* și *S-dj* pe ușebtiuri.

Pentru studiul relațiilor greco-egiptene mai putem trimite la două articole interesante ale lui J. Phillips (*Egypt and the Aegean during the MK)* și F. D. Salvis (*Religious influences on archaic Greece*) ambele urmînd să apară în *Akten der vierten internationalen Agyptologen-Kongress*, München, 1985, hrsg. Sylvia Schoske, Bd. 4.

Lucrarea mai cuprinde: *Note* (pp. 353—407), *Dosar pentru Marea Neagră* de Petre Alexandrescu (pp. 409—428), *Cronologia statitstică a cîtorva centre ceramice mai des amintite* de P. Alexandrescu (p. 429), *Glosar de* P. Alexandrescu (pp. 430—432) și *Indice* (pp. 433—444) de o deosebită utilitate.

MIRON CIHÓ

WILLIAM J. MURNANE,

THE PENGUIN GUIDE TO ANCIENT EGYPT

Penguin Books, Reprinted 1987, 367 pp.

Un punct de atracție permanent pentru turistul zilelor noastre îl reprezintă Egiptul. Călătorul reușește „să descopere" realitățile a mai multor civilizații succesive: mărturiile antice, monumentele copte și cele

https://biblioteca-digitala.ro / https://mtariicrisurilor.ro